

PEDAGOGIA SOCIALĂ - ÎN ACTUALITATE*)

CONSTANTIN CUCOȘ

Apariția unei lucrări de pedagogie, astăzi, reprezintă - în sine - un eveniment ce ține de o anumită normalitate culturală. Apariția unei lucrări de pedagogie socială constituie - de-a dreptul - un semn de rafinament și de prețiozitate intelectuală, ce-l descumpănește chiar și pe cititorul familiarizat cu literatura de specialitate. Într-un peisaj cultural dezolant (prin raritatea cărții de specialitate și prin excesul celei de consum), editarea unei lucrări de pedagogie socială mai poate fi semnificată și ca un gest spiritual restaurator, (auto)generator, de exemplară concentrare aspirațională (directă, dar și implicită), de demonstrare a faptului că în materie de știință se poate și trebuie mers mai departe, indiferent de fluctuații și intemperii existențiale.

Raportată la evenimentul imediat (lucrarea a fost terminată cu puțin timp înainte de decembrie 1989), cartea universitarului ieșean mai poate ilustra un model de onestitate și constanță valorică față de subiectele investigate și față de sine, așa cum îi stă bine unui intelectual autentic: este un exemplu de "lucru" ce scapă eroziunii ideologice sau istorice - nu atât prin conținutul etalat (care se preta unei "ornamentări" conjuncturale; mulți nu ar fi scăpat prilejul!), ci prin seriozitatea abordării, prin ținuta obiectivă, științifică, neutrală în tratarea unui motiv destul de delicat: statutul și importanța activismului cultural în România, înainte de cel de-al doilea război mondial.

*) Adrian Neculau, *Pedagogia socială (experiențe românești)*, Editura Universității "Al.I. Cuza", Iași, 1994

Însăși raportarea - oarecum romantică - la o realitate dispărută, la înfăptuiri culturale și înfăptuitori sinceri și animați, din perioada interbelică, distona cu cenusiul unei normativități pseudo-culturale, desfășurată ostentativ, în timpul dictaturii. Evaziunea autorului față de imperativele prescrise nu putea fi decât implicită, prin reînvierea unui trecut cu adevărat virtuos, ce nu semăna cu prezentul dat și prin suscitarea unui imaginar care cel puțin putea să prefăcească altceva.

Primul capitol, *Pedagogia socială - ieri, astăzi, mâine*, se vrea o introducere succintă în conturarea domeniului pedagogiei sociale, ca palier distinct de interogație pentru științele educației. Cu acest prilej sunt trecute în revistă contribuții notabile din istoria pedagogiei universale (Paul Natorp, Georg Kerschensteiner, Emile Durkheim, John Dewey) și din gândirea pedagogică românească (C. Nărlu, I.G. Petrescu, G.G. Antonescu, Ilie Popescu Teiușean, Stanciu Stoian, Stefan Bărsănescu etc.). Tot aici sunt enunțate conținutul, importanța și determinările pedagogice ale educației adulților și ale educației permanente care, în mod firesc, se conexează cu cele ale educației sociale. Precizările realizate de autor facilitează realizarea scopului lucrării, acela de a înfățișa experiențe românești semnificative în perspectiva educației sociale și contribuții teoretice ale unor pedagogi români în dezvoltarea acestui domeniu. Studiul care deschide volumul se constituie într-un referențial pentru decodarea unor experiențe social-educative autohtone, sincrone editării unor teze pedagogice străine, dar colorate substanțial de o anumită specificitate spațial-temporală.

În următorul studiu, *Eminescu - un sistem de pedagogie socială*, profesorul Adrian Neculau, printr-un gest restitativ, evidențiază intuițiile și explicitările de pedagogie socială manifestate cu diferite prilejuri de autorul Luceafărului. Conceptele de cultură, știință și educație par să ocupe un

loc central în gândirea social-pedagogică a lui Mihai Eminescu. Nu sunt eludate nici calitățile de "organizator" ale poetului, în perioada cât a fost revizor școlar, prin etalarea orientărilor valorice, care au prezidat unele acțiuni din localități ale județelor Iași și Vaslui.

Seminarul pedagogic al Universității din Iași, următorul capitol al lucrării în atenție, se constituie într-un prilej de reînviere a unei experiențe pedagogice fecunde ce ar putea contamina eforturile actuale de reînființare a instituției invocate. Autorul lucrării evidențiază contextul înființării seminarului, personalitățile legate de activitatea instituției, principiile și modalitățile concrete de funcționare, publicațiile editate, dimensiunile sociale ale tuturor activităților de formare a viitorilor educatori. Primul seminar de rang universitar, întemeiat pentru prima dată la Iași, a fost "un centru de <antrenament> profesional, oferind candidaților la cariera didactică modele comportamentale, soluții practice, asistență competentă, ajutându-i să-și formeze și perfecționeze priceperile și conduitele didactice cerute de viața școlii. A constituit și un poligon experimental pentru catedra de pedagogie a Universității și pentru profesorii Seminarului care verificau metodele noi propuse de teoria pedagogică, validându-le sau infirmându-le" (p.109). Iată câteva exigențe care îmbie nu numai la respect față de această temerară instanță de formare a formatorilor, dar și la o atentă responsabilitate în reluarea și amplificarea unei experiențe didactice a cărei valoare a fost certificată.

O exemplară manifestare a activismului cultural din perioada interbelică este invocată în capitolul *Extensiunea universitară*. Sunt zugrăvite acțiunile asociației "Extensiunea universitară", înființată în anul 1924, pe lângă Universitatea Daciei Superioare, ce avea drept scop răspândirea și popularizarea cunoștințelor referitoare la problemele culturale, sociale și

economice ale timpului, prin intermediul conferințelor publice și al publicațiilor de popularizare. Ieșirea Universității "în afara zidurilor ei" a constituit o necesitate după realizarea idealului național de unire a tuturor românilor.

Experiența cea mai exemplară de pedagogie socială, consumată în anii interbelici, s-a derulat în legătură cu activitățile subordonate Serviciului social, de care autorul dă seamă într-un capitol median. Serviciul social, al cărui animator a fost și Dimitrie Gusti, a fost un instrument de pedagogie socială prin care absolvenții universității urmau să capete o formație de animatori și activiști sociali, în care trebuiau să difuzeze, să transmită și să trezească trebuințe culturale mai ales în comunitățile rurale. Printr-un efort aproape pedant, de inspectare a unui fond arhivistice relevant, profesorul Neculau realizează și o radiografiere a celor mai importante acțiuni ale Serviciului social, conchizând că prin obiectivele formative realizate dar, mai ales, prin formă, acest serviciu a fost "primul experiment de educație socială în formă instituționalizată, extins la scara întregii țări" (p.147).

În capitolul Mișcarea cooperatistă și efectele sale social-pedagogice se face o lectură psihosocială a cooperatiei autentice, dezvoltată în perioada dintre cele două războaie mondiale, ca factor de progres economic și cultural. După ce sunt vizate, într-o perspectivă constatațivă, preocupările "clasice" în domeniu, sunt invocate și experiențele locale. Se evidențiază reverberațiile educative în plan social, economic, cultural al unei instituții ce avea să fie aservită cu perfidie în regimul comunist: cooperatia.

Ultima secțiune, Universitatea populară de la Ungureni, reprezintă o

evocare "de suflet" a unui fiu (ne)risipitor care printr-un racursiu afectiv se apleacă asupra unei experiențe culturale petrecută chiar în satul său de obârșie: Universitatea populară din Ungureni Botășanilor. Fiind structurată în buna tradiție a școlilor populare din țara noastră, animatorul acestei mișcări (care a durat două decenii), profesorul Eugen Neculau, a imprimat Universității atât o dimenisune culturală, cât și una practică, oferind modele de acțiune în munca educativă adecvate unui context social-economic și cultural determinat - satul românesc interbelic. Sunt decelate secvențele acestui experiment ce însumează experimentul biblioteconomic, muzeul sătesc, manifestările culturale consumate prin conferințe, filme, cursuri și acțiuni în plan economic. Este reliefată tehnica nouă, activă, în educația adulților și comportamentele participative ale membrilor acestei universități sătești.

Facem observația că această lucrare, pe lângă faptul că ne propune un orizont de lectură inedit - segment relevant de pedagogie socială - mai are funcționalitatea de a ne aduce în memorie realitatea că faptul cultural a fost și poate fi un apanaj al poporului român, o cale de rezistență și de ieșire de sub "tirania" istoriei.

Scrisă într-un tempou oarecum alert, secundată de o stilistică reconfortantă, cu care autorul ne-a obișnuit, care a predispus la distrugerea unor inhibiții și pasivități socio-culturale care ni le-am format (ca o formă de rezistență, poate), pentru a lua în serios statutul unei preocupări atât de necesară și astăzi, cea a activismului pedagogico-cultural. Voit sau nu, paginile de care am încercat a da seamă se vor o pledoarie pentru revitalizarea unei preocupări la a cărei demnitate toți avem a întreprinde câte ceva.